

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.
Phone: +359 2 403 20 30
E-mail: info@knowhowcentre.org
Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Въпросник за оценка представянето на подкрепящата мрежа – обобщаващ доклад

Докладът обобщава резултатите от провеждането на изследване за оценка на представянето на подкрепящата мрежа, активизирана в рамките на проект „Да осъществим (не)възможните мечти“. Изследването се провежда в трите локации на проекта – София и София-област, Пловдив и Пловдив-област и Стара Загора. Проведено е в два етапа – края м. август/началото на м. септември и в края на м. ноември 2019г. Целевите групи на изследването са включените в проекта групи¹:

- младежи 14-18 години, настанени в ЦНСТ, на които им предстои да напуснат услугите за деца и младежи без родителски грижи;
- специалисти от ЦНСТ, работещи с тези младежи като лични наставници;
- консултанти от активизирана по проекта подкрепяща младежите институционална мрежа.

Изследването е проведено чрез индивидуални полуструктурирани интервюта и фокус групи с участниците по следния, разработен за целите на проекта, качествен въпросник:

Въпроси към Специалисти от подкрепящата мрежа

В каква област сте специалист и сте предоставяли консултации на младежите по проекта:

- Образование (учител, кариерен консултант, друго)
- Заетост (консултант в БТ, друго)
- Жилище (консултант от Община, консултант НПО, работодател, друго)

Какви и колко срещи имахте с младежите, включени в проекта?

Кои бяха основните теми, които обсъждахте с децата?

Кои са основните умения, които упражнявахте с тях?

Какво бихте направили допълнително, за да се работи по-успешно с младежи, които напускат ЦНСТ?

---

¹ Изследването не обхваща групата на непридружените младежи, тъй като работата с тях е в институционализиран и „затворен“/ограничен за достъп контекст на РПЦ към ДАБ, също така е краткотрайна и те не остават на територията на Р България.

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Как виждате ролята на подкрепящата мрежа в практиката на услугите за деца и младежи?

Въпроси към младежите

Познаваш ли хора, които работят в Общината, бюро по труда, кариерни центрове, стажанти от университети? Срещал/а ли си се с тях тази година? Какво правихте заедно? Беше ли полезно за теб това? Доволен/на ли си от съветите и наученото, от помощта на тези хора?

Как виждате ролята на подкрепящата мрежа в практиката на услугите за деца и младежи?

Въпроси към работещи в услугите

В рамките на проекта имали ли сте отношения с представители на Общината, бюро по труда, кариерни центрове, стажанти от университета? Какви бяха техните дейности в рамките на проекта? Според Вас работата им с децата като част от подкрепящата мрежа беше ли адекватна, успешна и полезна за децата? Обяснете.

Как виждате ролята на подкрепящата мрежа в практиката на услугите за деца и младежи?

Анализ на данните и обобщение

Участници в ПМ:

Подкрепящата мрежа (ПМ) по проект „Да осъществим (не)възможните мечти“ се разбира от участниците в проекта основно по 2 начина:

- По-разширен състав – голяма част от интервюираните участници в проекта (служители в услугите/лични наставници и младежи) в подкрепящата мрежа включват предимно НПО, учители и семейство, т.е. хора и специалисти, които вече са разпознати като полезни и/или които от години работят системно с младежите.
- По-ограничен състав - Участници само от включените в проекта институции и служби – Общини, Дирекции Социално подпомагане, Агенция по заетостта чрез Бюра по труда, Кариерни центрове (Стара Загора) и/или стажанти на НБУ (София).

В анализа са взети предвид двете разбираня за ПМ, но е отразена основно обратната връзка на/за ангажираните по проекта специалисти като подкрепяща мрежа, а именно:

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

- За гр. София – представители на Община (консултант по социални дейности) и Агенция по заетостта (трудов и кариерен консултант), както и стажанти към НХЦ, влизащи в ролята на лични наставници на младежите.
- За град Пловдив и област Пловдив – представители на Бюро по труда и Дирекция Социално подпомагане.
- За гр. Стара Загора – представители на Агенция по заетостта, Дирекция „Социално подпомагане“ и Център за подкрепа за личностно развитие и Кариерно ориентиране.
- За услугите в област София (гр. Дупница и гр. Драгоман) няма ангажирана подкрепяща институционална мрежа.

Работата на ПМ се разделя на два етапа – април-август и септември – ноември. За двата периода са проведени две отделни изследвания с качествения въпросник.

Първи етап: април – август

Етапът включва началото на работата на ПМ, края на учебната година и подготовка на лятната ваканция. Общо за трите локации на дейности е запознаване с младежите, провеждане на първоначални опознавателни срещи, участие в трудови борси, консултиране за професионални средни училища след основното образование или за ВУЗ, както и намиране на работа (на трудов/граждански договор) през лятната ваканция.

Втори етап: септември - ноември

Етапът включва началото на учебната година, взимане на решение, дали и как да се съчетава работа и училище, както и период на адаптация към новите училища и започване на курсове по интереси. Срещите с младежите са предимно групови като към младежите се включват и по-малки деца, които се интересуват от темата. Разширява се кръгът от теми – към работата по кариерно и трудово/образователно консултиране се добавят и здравни теми. Макар и дейностите и темите, работени от ПМ, да са сходни в трите локации на проекта, има и някои специфични такива като:

- Адаптация към нови контексти като работна и училищна, както и придобиване на социални компетенции; Емоционални и наркотични зависимости (София);

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

- Консултиране и подкрепа във връзка с контактите им със семействата им и разширения семеен кръг; Рискове от трафик и насилие; Превенция от вредни влияния и фактори (Пловдив);
- ПМ е организираща множество срещи на младежите както с работодатели, така и с работни места и представители на държавни институции и стопански обединения, които имат сериозно значение за развитието на устойчиви програми и политики за подкрепа на младежите, които напускат услуги за деца и младежи без родителска грижа.

[Оценка представянето на подкрепящата мрежа в гр. София](#)

Оценката на първия етап от работата на ПМ се основава на проведени:

- 1 индивидуално интервю с представител на ПМ
- 4 индивидуални интервюта и 1 фокус група с младежи
- 5 индивидуални интервюта и 1 фокус група със специалисти от услугите

Оценката на втория етап от работата на ПМ се основава на проведени:

- 6 индивидуални интервюта с представител на ПМ
- 6 индивидуални интервюта с младежи
- 4 индивидуални интервюта и 1 фокус група със специалисти от услугите

Обратна връзка от работещите в услугите специалисти

Първи етап

Според Вас работата на консултантите с младежите като част от подкрепящата мрежа беше ли адекватна, успешна и полезна за младежите? Обяснете.

Всички анкетиращи работещи в услугите специалисти смятат, че на този етап е още рано да се дава оценка на работата на външните консултанти, тъй като работата с хора изисква време. От особена важност е съдействието на ПМ за конкретни видими и бързи ползи за младежите като съдействие за започване на работа и намиране на жилище.

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Иван Каменов, директор на ЦНСТ: Работата беше адекватна, но на този етап е трудно да се определи, дали е успешна и полезна за младежите. Трябва да мине поне 1 година, за да можем да говорим за някаква промяна.

Елица Станина, социален работник ЦНСТ: Работата им с децата е адекватна. За успешна още е рано да се каже. За полезна – да, полезна е, защото децата вербализират мечтите си, започват да фантазират и да мечтаят по-разкрепостено.

Галина Малинова, директор ЦНСТ: Да, адекватна и полезна е работата на всички гореизброени. Особено помощта на Общината за намирането на работа на двете момчета. И двамата ще трябва да напуснат дома другата година и работата на трудов договор е много важна за тях. Както и въпросът с жилищата. За сега по този въпрос не е говорено с Общината, но на следваща среща ще трябва да повдигна този въпрос. Дано сега се измисли нещо полезно и по-адекватно за тези младежи, а не няколко месеца в наблюдавано жилище и после – нищо.

Как виждате ролята на подкрепящата мрежа в практиката на услугите за деца и младежи?

Всички анкетираните смятат, че ПМ трябва да се разшири с всички видове специалисти/институции, които имат значение за успешното излизане на младежите от услугите и тяхното интегриране в обществото като например работодатели, учители, полицаи и пр. Общо мнение е, че тези усилия трябва да са координирани по разписани правила. От страна на ЦНСТ трябва да има определен специалист, който да се занимава основно с работа по подготовка на младежите за напускане и координиране на работата с/на ПМ.

Иван Каменов, директор на ЦНСТ: Работата на ПМ трябва да е по-структурирана. В ЦНСТ подкрепящата мрежа и организацията трябва да се поеме от друг човек, не от директора. Да има специален човек, който да се занимава само с това.

Наташа Ванкова, възпитател ЦНСТ: В тази подкрепяща мрежа трябва да учатват и Общината, и работодатели, и учители, и полицаи – обществените възпитатели, и психиатри (ако е необходимо). Ролята им е да помислят няколко години преди да излязат от тук, как да се осигури работа, жилище, възможност за един живот, далеч от влиянието на произхода и семейството.

Красимира Александрова, директор услуга: Ролята на подкрепяща мрежа от институции е много важна за младежите, които напускат домовете:

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

- Бюрото по труда би трябвало да е ангажирано с това да се търси работа за тези младежи
- Училищата, университетите – да предлагат допълнителни курсове за тях.
- Центровете за кариерно развитие, като центъра в Стара Загора – да има консултанти, които да работят с децата на място за ориентиране, умения за търсене на работа и пр.
- Общината би трябвало да е ангажирана с търсене на общински жилища за тях. Както има специални жилища за децата с увреждания, така да има и за тези, които нямат родители.

Няколко години преди напускането на услугата (1-2 години преди това) е необходимо да има разписан ясно и действащ координационен механизъм, както при случай на насилие над дете: за този младеж кои хора конкретно как могат да се ангажират с неговото плавно напускане на дома. В този КМ трябва да влязат – бюро по труда, Община, работодатели, кариерни центрове, образователни институции, инспектори ДПС, медицински работници. И за родителите трябва да има специална социална служба. Преди този КМ е работата с родителите – те често лъжат, вредят на детето. По-добре в КМ задължително да се включват близки/роднини, не точно родители (то се знае, че детето няма да е тук при нас, ако родителят не се е провалил като такъв) – роднини, които искат по-добро бъдеще за това дете. Родителите често се срамуват, че детето е дадено в институция. ОЗД има наистина зловещ подход към родителите. И в този КМ трябва задължително да се включи младежа и негов наставник/ментор от услугата.

Втори етап

Според Вас работата им с децата като част от покрепящата мрежа беше ли адекватна, успешна и полезна за децата? Обяснете.

Удовлетвореността от работата на ПМ е малко по-крайна от тази през първия етап. В едно от ЦНСТ (в което имаше сериозно тежестество през този период) не се вижда смисъл за младежите:

Наташа Ванкова, възпитател ЦНСТ: Вчера са били, не знам какво са работили, защото бяха в другата къща. Аз изпратих моите три момчета. Р. много се опъваше, той не вижда смисъл. И. искаше, защото намира там внимание. А. отиде. Не виждат смисъл в тези срещи, защото работа не могат да им намерят – друго не им е важно. За тях няма смисъл нищо. Те очакват работа да им намерят. Иначе има смисъл, каквото правят жените. Все нещо правят, говорят им.

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

В друго ЦНСТ (в което директорът на услугата активно съдейства за контакта между младежите и ПМ) мнението е, че ПМ активно успява да удовлетвори изказаните от децата потребности:

Галина Малинова, директор ЦНСТ: БТ обучаваха децата са писане на CV, мотивационно писмо. И сега в понеделник имаме среща при тях – в бюрото по труда. Провеждат разговори. Минка Йовчева също говори с тях, как да ги подпомогнем в това, което искат да станат. През Йовчева имам контакти за работа и две момчета почнаха работа. Днес ще говорим отново с Йовчева за заплащане на различни професионални курсове. Минка Йовчева е инициатор за този разговор. Тя намери контакт да се включат в професионални курсове за пицар, барман – те това учат и искат децата. Днес ще си говорят с децата, за да уточним как ще стане заплащането, както и ангажимента за децата – за да не ги запишем и после те да не ходят.

Също така през проекта стана контакт с фондация, която работи с напусналите младежи – жилище, работа. Аз си мисля, че има време, но Б. и С. са тук до завършване на учебната години и трябва да се задействаме ние.

Студентите работиха като лични наставници - по проектите и портфолиата с 3 от децата. Децата са много доволни.

С други думи може да се каже, че в ЦНСТ, в което директорът активно координира дейностите с ПМ и дава възможност да се споделят мечтите и целите на младежите, удовлетвореността е по-голяма, както и директната полза за младежите.

Тези крайности се виждат и в оценката на работата на ПМ като адекватна, успешна и полезна:

Наташа Ванкова, възпитател ЦНСТ: нямам мнение. Те и да правят нещо, тия нашите от тях нищо няма да стане.

Галина Малинова, директор ЦНСТ: да, работата и на БТ, и на Минка Йовчева, и на студентите беше адекватна, успешна и полезна. За всеки имаше нещо полезно и нещо остава. Имаше и съвсем конкретни ползи – работа, учене за писане на авторбиография и др. документи, оформяне на мечти. Сега ще има и професионални курсове.

В третото ЦНСТ, в което:

- има също текучество, но
- ЛН работят активно с младежите,

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

- в екипа нивото на стрес и негативните нагласи спрямо етническия произход на част от младежите са по-ниски,
- работят повече млади хора и специалисти,
- срещите и директният контакт с консултантите между специалисти и младежи се случва,

удовлетвореността е по-умерена, но не и негативна:

Елица Станина, социален работник ЦНСТ: Адекватна да - защото начинът, по който се работеше пасна на децата и те активно участваха и помнят още, какво са правила. Те почнаха да говорят и мечтаят. Но според мен това, че почнаха за говорят за бъдещето си не е следствие от работата по проекта, ние по принцип си го правим. А също така зависи от самото дете – някои не искат да правят нищо. Успешна и полезна – за мене това е под въпрос. Промяна не сме постигнали особено с повечето.

Мария Тодорова, възпитател ЦНСТ: двете жени от БТ се раздават на макс. Не идват просто, само за да си свършат работата. Вижда се, че се подготвят предварително, че им прави удоволствие да са тук с тези деца. Много са иновативни, готини са като цяло. работата им е адекватна. Успешна – трудно е да се прецени за толкова кратък период. Адекватна и полезна – да.

Как виждате ролята на подкрепящата мрежа в практиката на услугите за деца и младежи?

В ЦНСТ, в което е изразена крайна негативна позиция по отношение на удовлетвореността от работата на ПМ няма визия за мястото и ролята ѝ в работата на ЦНСТ. Там, където има директно сътрудничество, могат да се изведат следните важни насоки за мястото и ролята на ПМ:

- ПМ би трябвало да е по-разширена като състав – необходими са повече специалисти, имащи отношение към развитието на младежите;
- ПМ би трябвало да е постоянно действаща, а не само временно/проектно иницирана;
- ПМ би трябвало да е координирано действащ механизъм;
- ПМ е подкрепа е за дейността на работещите в самите услуги;
- Основните важни области за подкрепа на младежите са съдействие при намиране на работа и жилище, както и за продължаване на образованието.

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Елица Станина, социален работник ЦНСТ: индивидуално за всяко дете. Едните от членовете на ПМ са свършили доста работа (доброволци от фондации, лични наставници от ЦНСТ, стажанти, някои от учителите – аз виждам ПМ в по-широк аспект от БТ и община), други дърпат децата назад като семействата им например. Семействата не знаят, какво могат да постигнат децата им и ги дърпат назад. Родителите им нямат перспектива за развитие на децата си. Училището също трябва да бъде включено в подкрепящата мрежа. БТ – не виждам особен напредък от работата им. Защото интервенцията им е моментна по проекта. И също така само на приказки – трябва конкретни неща със срокове. С тези деца трябва да се мисли какво да прави, а не как да го прави. Да бъдат организирани в конкретни дейности. Трябват повече неща от спорадични групови разговори, трябва практически умения в реална среда.

Мария Тодорова, възпитател ЦНСТ: Организацията на тези срещи трябва да е по-добра... А така подкрепящата мрежа по проекта са ни подкрепя и на самите нас, защото ние също даваме много, но като оставаме сами в това без подкрепа, уживаме.

Трябва да се развие редовна подкрепа на услугите. Това е външно временно проектно финансиране, а трябва по принцип да ги има тези неща - не временно по проекти. Да се намери финансиране нормално като цяло за услугата, за да могат да работят повече млади хора с тези деца!!!

Галина Малинова, директор ЦНСТ: мястото им е като подпомагачи младежите при търсене на жилище, подпомагане за намиране на работа. Това е по-големите. За малките 14-16 годишните – полезно ще е да се учат на конкретни неща (CV, мотивационно писмо) – за тях е адекватно да има повече осигуряване с конкретни професионални курсове.

Обратна връзка от младежите

Първи етап

Беше ли полезно за теб това? Доволен/на ли си от съветите и наученото, от помощта на тези хора?

На този етап интервюираните младежи споделят предимно удовлетворение от срещите с представители на ПМ. Смятат, че научават полезни неща в областта на подготовка на документи за

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

работа. Очакванията на една част от младежите са прагматични и конкретни – намиране на работа и жилище. Единици са младежите, които поставят акцента върху научаването на полезни умения. Важно за тях е, че имат възможност за общуване с възрастни, различни от екипа на ЦНСТ, с които могат да говорят за неща в ситуация на конфиденциалност.

Момче, 16 години: От срещите с Бюрото по труда полезно ми беше да се науча да пиша СВ, да знам, че те могат да ми намерят работа.

Момиче, 15 години: Със стажантите – говорим си за наши неща.

Момиче, 14 години: Полезно ми е, защото се уча да правя автобиография, срещам се с хора, различни от тези в дома. Жените от бюрото по труда – много ми хареса онази игра за магазина. Стажантките ми – говорим си с тях. Първо аз им разказвам, какво съм правила през седмицата, после те ми разказват разни неща. Говорим си и чувствам, че съм като всички с тях; уча се за живота на възрастните – какво е да учиш, да работиш, да има деца.

Как виждате ролята на подкрепящата мрежа в практиката на услугите за деца и младежи?

Ролята на ПМ се вижда в конкретни параметри – намиране на работа и жилище. Това са области, които дават базисна сигурност на младежите, но също така са свързани и с най-сериозните страхове за оцеляване след излизане от услугите, особено при тези, които нямат живи родители или роднини.

Момче, 17 години: В подкрепящата мрежа трябва да са най-близките, да има хора от бюрата по труда, някой от фондациите. На тези хора ще разчитам и най-накрая на себе си.

Момче, 15 години: Да ми намират работа и жилище.

Момиче, 14 години: Ми за мен е важно да си говорят с нас, да ни насочват кое е добро за нас.

Втори етап

По-големите младежи виждат ролята в ПМ в конкретна прагматична полезност – намиране на работа и жилище. По-малките виждат смисъл в общуването с външни за ЦНСТ хора, както и във възможности за обучение, не само в конкретни бързи прагматични ползи. Важно за младежите е да

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.
Phone: +359 2 403 20 30
E-mail: info@knowhowcentre.org
Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

има по-постоянен контакт и подкрепа от страна на външните организации (подобно на дейността на НПО).

Беше ли полезно за теб това? Доволен/на ли си от съветите и наученото, от помощта на тези хора?

Момче, 17 години: Не беше особено полезно – аз знам какво искам, отдавна работя. Знам къде ще отида след като изляза от тук. Изкарвам си пари. Тук ми помагат основно да ми ги пазят да не ги изхарча.

Момиче, 14 години: БТ – хареса ми, научих много неща – как например да напиша автобиография. Искам да знам повече за университетите, на СУ например, какво мога да уча там с рисуване. Сега в понеделник трябваше да отидем при тях. Аз пропуснах последния час, за да съм навреме, но срещата се отложи. И съм разочарована, защото ми е интересно.

Стажанти – с тях не сме си говорили за работа. те си даваха съвети и примери за всякакви неща. Например първата среща се запознавахме, писахме за живота си, после правихме бонбони. И средващите срещи говорихме да проблеми и трудности, които са ни се случвали през седмицата. Те ни даваха съвети, как да се справяме с гнева. Но аз съм човек, който се е научил да игнорира, когато ме обиждат и да не се ядосвам. Имаме проблеми тук с Латинка, тя е агресивна. За нея също си говорихме, как да постъпваме.

Как виждате ролята на подкрепящата мрежа в практиката на услугите за деца и младежи?

Момче, 17 години: За мен няма смисъл. За по-малките може и да има. И за тези, които нямам роднини и няма къде да отидат.

Момиче, 16 години и момиче, 14 години: Полезно е да идват такива хора в ЦНСТ – те могат да ни помогнат с различни неща. Говорят ни за работата си, така знам повече. НПО ни помагат повече – по-конкретни неща (напр. курсове по интереси).

Момче, 17 години: Беше полезно, намерих си работа. трябва да идват такива хора в ЦНСТ, защото правят всичко възможно да ни разбират, да си говорят с нас за това, което ни вълнува и тревожи.

Обратна връзка от специалистите от ПМ

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Първи етап

Кои бяха основните теми, които обсъждахте с децата? Кои са основните умения, които упражнявахте с тях?

Темите на срещите между ПМ и младежите търпи развитие във времето. Работата на ПМ е разделена на 2 етапа – април/август и септември/ноември. През първия етап работата е фокусирана върху по-технически умения – изготвяне на документи за работа, умения за и срещи с работодатели. Това е период на установяване на взаимоотношения с младежите и за координране на ПМ както помежду им така и с ръководствата на ЦНСТ.

Людмила Лилова, консултант БТ, трудов консултант: „започнахме с теми, които да подготвят децата са среща с работодатели. Тъй като още в началото на периода имаше трудова борса, наблегнахме на писане на CV, подготовкана документи, умения за разговор с работодатели, за да можем да осъществим добри срещи по време на тази борса. Предавахме информация и упражнявахме умения чрез ролеви игри. Освен това една част от тях се готвеха да почнат работа през лятото и тази информация им беше нужна. Направи ни впечатление, че децата не могат да формулират своите силни страни, не могат да се самоопределят положително, да се ценят. И от практически по-необходимата им информация и умения, преминахме към по-изграждащи личността теми. Давахме им информация и за специализирани училища.

Втори етап септември – ноември: акцентирахме върху работа по тяхното самоопределение и самооценка. В това виждам напредък за тези 10 месеца работа – някои от децата започнаха не само да се отпускат и да говорят с нас, но и да формулират повече свои положителни качества. Видяхме, че имат нужда от повече повторения, за да научат определени неща, включително писане на CV. През втория етап децата се отпуснаха повече, някои бяха започнали вече работа или влезли в нови училища, затова фокусирахме темите върху адаптация към различни среди – решаване на конфликти (в училищна и работна среда), работа в екип, приемане на различните, отстояване на своите права. Включихме теми за граждански компетенции“.

Минка Йовчева, Столична Община, консултант социални дейности: Първият период период беше опознавателен. Търсехме работодатели. Това го координирахме с консултантите от БТ, така че младежите да могат да подготвят документи за среща с работодател. През лятото няколко младежи почнаха работа

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

През втория етап продължавам работата и за включването на младежи в доброволен труд. Важно е да се научават младежите не само да получават, но и да дават.

Какво бихте направили допълнително, за да се работи по-успешно с младежи, които напускат ЦНСТ?

Основните посоки за подобряване на работата на ПМ са:

- Изготвяне на структурирана програма за работа с младежите, която да включва както определени теми, така и сесии за разговори по вълнуващи децата теми от ежедневието им;
- Необходима е продължителна и регулярна работа с младежите;
- Координирането на ПМ помежду им и с услугата е от съществено значение за успешността на работата с младежите.

Мария Копривленска, стажант: Бих съдействала да се изгради регулярна програма и график на темите, кито вълнуват младежите и се свързани с проекта. Бих подкрепила срещите извън ЦНСТ и организирането на срещи с професионалисти от различни сфери.

Виолена Христова, консултант БТ, карьерен консултант: Трябва да има построена програма с теми, както и да има сесии, в които децата само да споделят, това, което ги вълнува. Да има срещи и посветени на мотивация за висше образование, тъй като децата не виждат много смисъл в това, но то може да им донесе много предимства.

Людмила Лилова, консултант БТ, трудов консултант: Трябва да се подобри организацията – в двете ЦНСТ в Люлин срещите се случваха по-рядко, защото нямаше кой да организира срещите така че идват всички деца и да се има предвид, че ние сме работещи хора с ограничено време за това. Трябва да има човек в ЦНСТ, който да корординира и организира работата с нас като част от подкрепящата мрежа.

Минка, Йовчева, Столична Община, консултант социални дейности: Младежите имат нужда от повече добри примери. Освен това мрежата трябва да се разшири и с други специалисти – психиатри, психолози за по-продължителна терапевтична работа с някои деца.

Как виждате ролята на подкрепящата мрежа в практиката на услугите за деца и младежи?

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

ПМ има няколко изключително важни функции:

- Изграждане на доверие у младежите в държавните институции
- Подкрепа на екипите в услугите за уплътняване времето на младежите с полезни дейности, както и за предаване на нови модели на отношение и ноу-хау на дейности.

Виолена Христова, консултант БТ, кариерен консултант: Ние не само даваме информация за работа, за дейността на държавните институции, но помагаме на децата да развият доверие към тези държавни институции, които могат да са им само от полза.

Людмила Лилова, консултант БТ, трудов консултант: „ние разръкахме това, как времето на децата в ЦНСТ да се уплътнява с полезни за тях неща“

Минка Йовчева, Столична Община, консултант социални дейности: Проблемът е с кадрите в тази система. ПМ дава (на екипите на ЦНСТ) нов модел на общуване с младежите, както и внася един нов модел на общуване в екипа. Също така и ноу-хау за работа с младежите, както например и този проект с личните проекти за живота.

[Оценка представянето на подкрепящата мрежа в гр. Пловдив](#)

Оценката на ефективността на ПМ в гр. Пловдив се основава на както следва:

Първи етап (изследването е проведено в началото на м. септември):

- 3 индивидуални интервюта с представители на ПМ (От интервюираните трима консултанти - двама са специалисти в областта на заетостта, а един е специалист в областта на социалните дейности и образованието)
- 2 индивидуални интервюта и 3 фокус групи с младежи
- 12 индивидуални интервюта със специалисти от услугите

Втори етап (изследването е проведено в средата на м. ноември):

- 3 индивидуални интервюта с представители на ПМ

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

- 2 индивидуални интервюта и 1 фокус група с младежи
- 4 индивидуални интервюта със специалисти от услугите

Обратна връзка от работещите в услугите специалисти/лични наставници

Всички интервюирани специалисти през двата етапа потвърждават, че са работили съвместно с консултантите от ПМ. Темите е през двата етапа на работа на ПМ според специалистите от услугите са предимно консултиране и подкрепа при подготовка, кандидатстване и намиране на работа.

Според Вас работата им с децата като част от подкрепящата мрежа беше ли адекватна, успешна и полезна за децата? Обяснете.

Всички интервюирани специалисти от услугите и през двата етапа оценяват работата на ПМ като адекватна, полезна и успешна, защото има конкретни постижения (с акцент намиране на работа), както и положително емоционално въздействие върху младежите в посока повишаване на доверие и интерес към света извън услугите:

"По-големите имаха възможност, да участват в реални ситуации и среща с работодатели – едно от децата вече работи на трудов договор в „Макдоналдс“ – според всички правила на законодателството, а още трима мотивирано търсят работа." (първи етап)

"Работата е успешна и полезна за децата – някои започнаха работа, професионални курсове, а по-малките са въодушевени и мотивирани да сбъднат мечтите си." (втори етап)

"Да, работата беше успешна, тъй като запали желание у младежите за полагане на труд, мотивация да търсят и вяра в собствените им възможности, че могат да се справят с всичко." (втори етап)

Как виждате ролята на подкрепящата мрежа в практиката на услугите за деца и младежи?

Първи етап

От интервюираните 12 специалисти през първия етап:

- Подкрепящата мрежа трябва да съветства и напътства - 8
- Улеснява намирането на решения, свързани с живота на младежите - 2

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

- Да не прави младежите зависими, а да им дава кураж и увереност, че могат - 2

"Смятам, че подкрепящата мрежа трябва да бъде точно такава- подкрепяща. Да дава съвети, да дава адекватни отговори на поставени от младежите въпроси, но не да действа вместо тях. Трябва да дава на младежите кураж, че могат да се справят и да бъде техен ментор по пътя, който те сами са избрали."

Втори етап

От интервюираните 4 специалиста през втория етап:

- Ползи за консултантите от ПМ - 2
- ПМ да мотивира децата сами да търсят пътя за реализиране на мечтите си - 1
- Важна роля при подготовка за самостоятелен живот, заедно с останалите професионалисти - образование, здраве и, църква и приятели - 1

"...комуникацията на консултантите с младежите е допринесла и за по-доброто познаване на социалните проблеми на младежите от страна на външните институции."

Обобщение:

От направения анализ на отговорите на специалистите от услугите/личните наставници, може да се изведе следното:

- Специалистите от услугите виждат двустранност в процеса на работа на ПМ – от една страна те подпомагат младежите с конкретни знания, умения и трудово посредничество, но също така самите институции се развиват като придобиват знания за работа с тази група;
- Всички определят работата на ПМ като адекватна и значима за бъдещото на младежите;
- Очакванията на специалистите от услугите са да получат подкрепа от консултантите в мотивацията на младежите да носят отговорност за реализиране на собствените си мечти;
- Не на последно място - комуникацията на консултантите с децата е развила и техните познания за проблемите на децата, особеностите в развитието им, в поведението им и др.;

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

- През втория период на интервюиране личните наставници дават по-голяма конкретика на постигнатите резултати с младежите и показват, че по-добре познават възможностите за подкрепа на външните специалисти.

Обратна връзка от младежите

Първи етап

22 от интервюираните 24 младежи потвърждават, че познават и са се срещали с консултантите от ПМ:

Момиче, ЦНСТ Лъджене: „Познавам г-жа Ботева и г-н Титюков от Общината, г-жа Петрова от Бюрото по труда. Срещала съм се веднъж с г-жа Петрова от Бюрото по труда, която ми предложи възможности за работа на 4 часов работен ден, понеже съм непълнолетна.”

Момче, ЦНСТ към КСУ „Княгиня Мария Луиза”: „Познавам г-н Титюков и г-жа Ботева г-жа от Бюрото по труда Звезделина Петрова. Тази година съм се срещал с тях, за да говорим заедно с г-жа Петкова за работа след 18 г.”

Основните теми и дейности, за които младежите споделят, са възможности за работа и умения за подготовка на документи и кандидатстване за работа.

Втори етап – 15 младежи

Всички 15 анкетираните младежи потвърждават, че са участвали в групови или индивидуални дейности с представители на ПМ. От отговорите на младежите се вижда по-широк спектър на работа с тях от страна на ПМ:

Момче, 16 години: Говорим за моята мечта, за работа, обучавам се за професията „сервитьор-барман” и за различни неща, свързани с живота ми

Момиче, 15 години: Говорихме, писахме писма, рисувахме и други работи

Беше ли полезно за теб това? Доволен/на ли си от съветите и наученото, от помощта на тези хора?

Първи етап

От интервюираните 24 младежа за:

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

- 18 - Да, беше полезно
- 17 - Да, доволен съм
- 2 - Не, не беше полезно
- 2 - Не, не съм доволен²

Удовлетворението идва от усещането за научаване на нови оценени като полезни умения и знания:

Момче, КСУ „Княгиня Мария-Луиза“: Срещата е много полезна за мене, защото научих много неща, доволен съм от съветите, които ми даде г-жа З.Петрова и от готовността ѝ да ми помогне да си намеря работа.

Момче, 16 години: Знаем как да си търся работа. Подкрепиха ме в избора на училище. Започнах да уча в Механотехникума, тъй като искам да стана автомонтър

Момиче, 15 години: Всичко, което ни казаха беше „супер“, много ще ми помогне да си намеря работа, *разбрах, че трябва да уча добре в училище, за да мога да стана добър готвач*

Момиче, 14 години: Да, защото искам да работя, но още ми е трудно да пиша и чета

Неудовлетворението идва от липсата на конкретни бързи прагматични придобивки, оценени като важни от самите младежи:

Момче, 16 години: И. е неутрално настроен към срещите с изброените хора. Споделя, че би бил доволен ако му помогне някой за фотографски курс, но с другото не усещал да има полза. Няма желанието да започва работа и темата не го вълнува. Прояви интерес към уменията, нужни при интервю за работа, но няма желание да приложи наученото.

Втори етап

От интервюираните 15 младежа за:

- 15 - Да, беше полезно
- 15 - Да, доволен съм

---

² сборът на дадените отговори е различен от броя анкетирани младежи, тъй като някои от децата не дават отговори на поставен въпрос.

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Удовлетворението идва от една страна от получена конкретна подкрепа (започване на работа), но и от усещането, че с нещо самите младежи се справят успешно:

Момче, 15 години: Да, вече ходя редовно на училище, уча, всички са доволни, не правя бели и така ще стана добър майстор и ще взема стипендия от училище

Момиче, 16 години: Да, даже започнах работа в МакДоналдс, но разбрах, че е трудно да работиш и учиш едновременно трудно е

Как виждате ролята на подкрепящата мрежа в практиката на услугите за деца и младежи?

Първи етап

Момче, 16 години: Когато имам проблем и не знам как да го реша да ги попитам и да ми отговорят

Момче, 15 години: Искам да ме напътстват към нещо добро, да си открия работа, да имам пари, да изхранвам семейството си в бъдеще

Втори етап

Момичета, ЦНСТ „Лъджене“: Срещата с такива консултанти в услуги като нашата е много важна, тъй като някои от младежите в този център не са от този град, не познават институциите и трудно се ориентират ... срамуват се да потърсят помощ и не знаят как ще ги приемат, когато отидат в подобни институции.

И през двата етапа на работа ПМ младежите виждат ролята на ПМ като наставници и съдействащи за намиране на работа. Също така посредници между тях и света на възрастните от една страна, а от друга между тях и света на големия град с неговите особености (начин на живот, институции, работодатели, ВУЗ и пр.).

Обобщение:

1. Очакванията на младежите към външни за услугите специалисти търпи развитие през 10 месечната работа с ПМ. Конкретните прагматични очаквания преобладават в първия етап, когато все още няма индивидуално опознаване на консултанти и младежи, а възприятието по всяка вероятност носи и особеностите на стереотипното мислене за „децата от институции“ и „държавните служители“. С развитие на работата, взаимното опознаване и съдействието за

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

удовлетворяване на конкретни нужди на младежите се появява и удовлетвореност от общуването с хора от „света на възрастните“, т.е. вижда се и посредническата роля на тези специалисти между младежите и външния свят.

2. Инвестицията в детето (не само в ранното детство)/младежа на по-късен етап се „отплаща“ – удовлетвореността на младежите от работата на ПМ през втория етап и по-ясна и по-голяма.
3. Във вторият период на проучване, младежите отговарят по-уверено и с повече конкретика на въпросите.
4. Младежите, които са отговорили, че не познават консултантите през месец септември, са отговорили положително през месец ноември - т.е. - че ги познават. Една от хипотезите е, че е възможно да са отсъствали в периода на среща с тях или да са постъпили в услугите по-късно. Друга причина е характерна черта при някои от тях - трудно запомнят хора, лица и институции, особено при младежи, които са сменили много места за живеене и са били обгрижвани от много и различни хора.

Обратна връзка от специалисти от подкрепящата мрежа

Какви и колко срещи имахте с младежите, включени в проекта?

И през двата периода консултантите са имали ежемесечни срещи с малки изключения през лятото, поради летни отпуски и лагери на децата. Провеждани са индивидуални и групови срещи, мотивационни занимания.

Какво бихте направили допълнително, за да се работи по-успешно с младежи, които напускат ЦНСТ?

Първи етап

Мнението на консултантите е единодушно: подкрепата на младежите трябва да е регулирана и след като вече са напуснали услугите в определен срок за това в областите на професионална квалификация и заетост:

"Продължаване подкрепата и след напускане"

"Да се наблегне на професионалната квалификация и трудовото посредничество"

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Втори етап

Консултантите виждат необходимост от регулярна работа с ЦНСТ, като за този вид работа е добре да има отделни специалисти:

"Бихме комуникирали по-активно с ЦНСТ в гр. Пловдив"

"При наличие на допълнително специалисти в ДСП, възможност за специализиране на екипи, които да са насочени към подкрепа на младежите за напускане на услугите."

Как виждате ролята на подкрепящата мрежа в практиката на услугите за деца и младежи?

Първи етап

Ролята на ПМ се вижда предимно в подкрепа на младежите – емоционална и обучителна.

"Ролята на подкрепящата мрежа е изключително важна, дава различни компетенции на младежите и възможност да им се помогне в различни сфери"

"Децата се чувстват по-уверени"

Втори етап

През втория етап визията на консултантите за мястото на ПМ включва и трудово посредничество и менторство:

"Ролята на ПМ може да и към промяна на работната среда при работодателите - да бъде връзката между двете страни, чрез която работодателите да могат да създадат реални условия за трудова реализация на младежите, които напускат ЦНСТ"

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Оценка представянето на подкрепящата мрежа в гр. Стара Загора

Оценката на ефективността на ПМ в гр. Стара Загора се основава на индивидуални интервюта с представителите на ПМ и със специалистите в услугите, както и на фокус групи с младежите.

Обратна връзка от работещите в услугите специалисти/лични наставници и младежи

Обобщение на резултатите за първи и втори етап

Провежданите фокус групи във връзка с въпросника за оценка представянето на подкрепящата мрежа с младежите от услугите дават индикации, че младежите познават добре тримата консултанти от подкрепящата мрежа, като ги назовават обикновено с малките имена. Споделиха, че им е било много приятно да си говорят с тях, защото били много внимателни и от тях научили полезни неща.

Личните наставници и останалите служители от услугите споделиха, че поддържат постоянни контакти с представителите на Общината в лицето на д-р А. Тодорова и Маргарита Панева, които им оказват не само контрол, но и проявяват разбиране и подкрепа в трудни за тях ситуации. С консултантите от Дирекция „Социално подпомагане“ – Павлина Делчева, „Бюро по труда“ – Ваня Йорданова и Кариерен център – Станимира Димитрова също имат отношения от м. март до момента. В рамките на проекта те са провеждали консултации всяка в сферата си на дейност, предоставяли са им материали. Според служителите от услугите работата по проекта била полезна за децата, защото са ги запознали с дейността на трите институции. Разяснено им е каква е ролята им в проекта. Младежите вече знаят, че има Център за подкрепа за личностно развитие – Кариерно ориентиране, където могат да получат подкрепа при избор на образование и професия. За да бъде интересно за децата, при срещите с тях се работи посредством интерактивни игри - за представяне, споделяне на своите интереси, мечти, любими занимания, хобита и др. В споделените очаквания, свързани със създаване на Личен проект за живота, има известни притеснения дали ще се справят. С подкрепата на служителите има проявен добър интерес към проекта. Най-вече младежите очакват съдействие както при подготовката на документи за работа, така и съдействие за осигуряване на работа. Младежите са запознати с услугите на ДБТ, от които могат да се възползват. Същите са подпомогнати в подготовката на документи изисквани от работодателите; коментирани е как да се държат на интервю за работа; осъществявани са контакти с работодатели и са договаряни срещи. Голяма част от младежите са започнали работа за летния сезон. Повечето младежи са започнали работа в заведения за хранене, автомивка и др. Повечето младежи са започнали работа със съдействието на екипа и на подкрепящата мрежа.

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Обратна връзка от консултантите на ПМ

Обобщение на резултатите за първи и втори етап

Павлина Янчева Делчева е консултант по проекта, като представител от Дирекция „Социално подпомагане“, Стара Загора.

Младежите са получили помощ и подкрепа в усвояване на следните умения:

- Подкрепа за подготовка на документи за работа;
- Подготовка за явяване на интервю за работа;
- Осъществяване контакти и срещи с работодатели;
- Професионално ориентиране;
- Изпробване на интереси.

Ваня Йорданова е консултант по проекта като представител на Дирекция „Бюро по труда“. Същата работи с младежите в посока заетост.

По време на индивидуалните консултации е запознала младежите с услугите на ДБТ, от които могат да се възползват. Същите са подпомогнати в подготовката на документи изисквани от работодателите; коментирани са как да се държат на интервю за работа; осъществявани са контакти с работодатели и са договоряни срещи. Голяма част от младежите са започнали работа за летния сезон, а някои ще продължат да работят и след стартиране на учебната година. Повечето работят в сферата на ресторантьорството, а двама работят в производството.

През м.април и м. септември е мотивирала младежите да участват в Трудова борса, организирана от ДБТ - Стара Загора. На желаещите да посетят борсата е написано CV, с което да се представят пред работодателите. В разговорите с младежите преди борсите са коментирали как да се държат по време на срещите; какво могат да попитат работодателите и как да отговорят на въпроси към тях от страна на интервюиращите.

Станимира Димитрова е консултант по проекта като специалист по кариерно ориентиране.

Оказала е подкрепа на всички ученици, завършили основно образование при избора на училище – с тях е коментиран редът за кандидатстване след седми клас, характеристиките на специалностите от I, II, III СПК; възможностите за кариерно развитие;

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Консултирала е младежите за осъзнаване на интереси, умения и предпочитания. Същите са насърчавани да изпробват интересите си с различни извънкласни занимания – предложени са им различни безплатни клубни форми и школи в направления: „Изкуства“, „Наука“ и „Гражданско и неформално образование“. Предоставена информация за реда и мястото за записване.

Оказвала им е помощ и подкрепа по развиване на умения за вземане на решение и изговяне на кариерен план.

Какво бихте направили допълнително, за да се работи по-успешно с младежи, които напускат ЦНСТ? Как виждате ролята на подкрепящата мрежа в практиката на услугите за деца и младежи?

- В полза на допълнителна подкрепа за младежи, които напускат ЦНСТ би могъл да се предвиди в законов текст или в програма, проект и т. н. продължителен период (2-3 до 5 години), в който те да ползват предимство при кандидатстване за общинско жилище, облекчаване от местни данъци и такси, ако закупят собствено, някакъв вид законова подкрепа, така че да имат смелост и самочувствие да придобият самостоятелност. В този вид подкрепа биха могли да бъдат включени специалисти, които да ги подпомагат в административното решаване на житейски, социални, здравни и др. въпроси, тъй като адаптацията след напускане на социалната услуга е в много посоки, а техните умения за справяне са с дефицити дълго време след като навършат 18-20 години и завършат образование. Изразява мнение, че в тази насока би било добре да бъде продължена ролята на подкрепящата мрежа, защото децата, израснали без семейство много често не успяват да развият, а именно необходимата им правна, административна и социална култура на общуване, особено след напускане на услугата, в която са настанени към момента участниците в проекта младежи.
- Младежите не познават добре нормативната уредба и административните процедури за съответното социализиращо действие, което им се налага. При осигуряване на представителство (присъствие, придружаване до институция) те се чувстват по-уверени и се справят по-добре, а следващите техни самостоятелни посещения са все по-успешни. В тази насока удачен е примерът с един от младежите /Янко/, който след поредица от групови и индивидуални консултации, започва да прави преценка на различните варианти за настаняване след напускане на услугата и да анализира ситуацията.

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

- От работата с младежите в институции се налага извода, че трябва да се работи по-задълбочено в посока формиране на социални умения, умения за управление на времето, умения за разпределяне на финансови средства и др.
- Резултатите от работа на ПМ зависят от разбирането и съдействието на служителите в съответните институции, както и от желанието и мотивацията за работа на младежите. Споделя, че ако при първите срещи са ги приемали с недоверие като поредните, които изпълняват някакъв проект, след като децата/младежите видели, че се интересуват от техните проблеми, трудности, интереси, желания и вълнения, те самите започнали да ги търсят. Смята, че младежите имат нужда да бъдат чути, да говорят за най-обикновените неща от живота, да споделят.

Изводи и препоръки

Подкрепящата мрежа (особено в нейното дефиниране като координирана мрежа от специалисти от широк кръг държавни институции и услуги) е важна част от процеса на „базиране на услугите в общността“. За да може да се излезе напълно от функционирането на новите услуги като „институции от затворен тип“, е необходимо да се засили подкрепата им за координирани дейности с външни специалисти, държавни услуги и институции. На този етап предимно НПО предоставят проактивно подпомагащи развитието на децата и работата на служителите в ЦНСТ дейности (напр. курсове по интереси, помощ при подготовка за училище и пр.). Част от негативното отношение на служителите в ЦНСТ към външни проекти е базирана на тяхната временност и спорадичност. Установяването на постоянно действаща ПМ от държавните институции, която работи по ясно разписани правила и структурирана програма в координация с ЦНСТ, би дала възможност за по-голямо доверие, удовлетвореност и сигурност както у младежите за собственото им бъдеще, така и у работещите в ЦНСТ за това, че имат партньори в работата с младежите.

Визия на младежите за работата на ПМ

И през двата етапа на работа на ПМ младежите виждат ролята на консултантите като наставници и съдействащи за намиране на работа. Също така посредници между тях и света на възрастните от една страна, а от друга между тях и света на големия град с неговите особености (начин на живот, институции, работодатели, ВУЗ и пр.).

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

По-големите младежи виждат ролята на ПМ в конкретна прагматична полезност – намиране на работа и жилище. По-малките виждат смисъл в общуването с външни за ЦНСТ хора в ситуация на конфиденциалност, както и във възможности за обучение, а не само в конкретни бързи прагматични ползи.

Изказаното неудовлетворение при някои младежи идва от липсата на конкретни бързи прагматични придобивки, оценени като важни за/от самите тях. Често това са младежи под 16 години, за които започването на работа и свързано с множество законодателни тежести за работодателите. С други думи, често от неудовлетвореността идва от непознаването на нормативната база за постигане на исканите от тях цели.

Удовлетворението на младежите идва от една страна от получена конкретна подкрепа (започване на работа), но и от усещането, че с нещо самите младежи се справят успешно, т.е. с повишена увереност в себе си и на базата на това по-реалистична представа за себе си и външния свят.

В обобщение може да се каже, че очакванията на младежите към външни за услугите специалисти търпи развитие през 10 месечната работа с ПМ. Конкретните прагматични очаквания преобладават в първия етап, когато все още няма индивидуално опознаване на консултанти и младежи, а възприятието по всяка вероятност носи и особеностите на стереотипното мислене за „децата от институции“ и „държавните служители“. С развитие на работата, взаимното опознаване и съдействието за удовлетворяване на конкретни нужди на младежите се появява и удовлетвореност от общуването с хора от „света на възрастните“, т.е. вижда се и посредническата роля на тези специалисти между младежите и външния свят.

Визия на специалистите (работещи в услугите и външни консултанти)

ПМ има няколко изключително важни функции:

- Изграждане на доверие у младежите в държавните институции;
- Подкрепа на екипите в услугите за уплътняване времето на младежите с полезни дейности, както и за предаване на нови модели на отношение и ноу-хау на дейности;
- Специалистите от услугите виждат двустранност в процеса на работа на ПМ – от една страна те подпомагат младежите с конкретни знания, умения и трудово посредничество, но също така самите институции се развиват като придобиват знания за работа с тази група;

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

- Според ПМ нейната полза е и в даване на друг модел на отношения както между работещите в услугите, така и в самия екип на услугата.

Всички анкетиранни специалисти смятат, че постоянната и координирана работа на ПМ е крайно необходима в процеса на подготовка на младежите без родителска грижа за самостоятелен живот.

Всички анкетиранни смятат, че ПМ трябва да се разшири:

- Като обхват на заинтересовани страни, които имат значение за успешното излизане на младежите от услугите и тяхното интегриране в обществото: с всички видове специалисти/ институции като например работодатели, учители, полицаи, инспектори ДПС, медицински специалисти и специалисти в областта на психичното здраве и пр. „ ... В този вид подкрепа биха могли да бъдат включени специалисти, които да ги подпомагат в административното решаване на житейски, социални, здравни и др. въпроси, тъй като адаптацията след напускане на социалната услуга е в много посоки, а техните умения за справяне са с дефицити дълго време след като навършат 18-20 години и завършат образование“.
- Като обхват на целевите групи, т.е. системна работа с родители/роднини на младежите, където това е възможно: „И за родителите трябва да има специална социална служба. Работата с родителите е първоначално – те често лъжат, вредят на детето. По-добре в ПМ задължително да се включват близки/роднини, не точно родители (то се знае, че детето няма да е тук при нас, ако родителят не се е провалил като такъв) – роднини, които искат по-добро бъдеще за това дете. Родителите често се срамуват, че детето е дадено в институция. ОЗД има наистина зловещ подход към родителите. И в този ПМ/КМ трябва задължително да се включи младежът и негов наставник/ментор от услугата“.
- Като възрастов обхват на младежите без родителска грижа: целенасочената подготовка за излизане от услугата е добре да започне с младежите от 14 годишна възраст, като продължи не само до напускането им на услугата, а и няколко години след това: „ ... би било добре да бъде продължена ролята на подкрепящата мрежа, защото децата, израснали без семейство, много често не успяват да развият необходимата им правна, административна и социална култура на общуване, особено след напускане на услугата, в която са настанени към момента участниците в проекта младежи. Младежите не познават добре нормативната уредба и административните процедури за съответното социализиращо действие, което им се налага. При осигуряване на представителство (присъствие, придружаване до институция) те се

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.
Phone: +359 2 403 20 30
E-mail: info@knowhowcentre.org
Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

чувстват по-уверени и се справят по-добре, а следващите техни самостоятелни посещения са все по-успешни.“

Анкетираните специалисти имат следните предложения за координирана постоянна работа на ПМ:

- От страна на ЦНСТ трябва да има определен специалист, който да се занимава основно с работа по подготовка на младежите за напускане и координиране на работата с/на ПМ, както и ясна визия за това, как ПМ може да е в подкрепа на младежите и на самите работещи в услугите. В ЦНСТ, в които директорът или друг служител активно е координирал дейностите между личните наставници, у младежите и ПМ удовлетвореността от работата на ПМ е висока и конкретните ползи за младежите са повече.
- От страна на институциите (напр. АЗ, Общини, образователни институции и пр.) е необходимо също да има екип специалисти, които да са специализирани в работа с младежи, излизаци от услугите. Те би трябвало да работят по структурирана програма за работа с младежите, която да включва както определени теми, така и сесии за разговори по вълнуващи децата теми от ежедневието им (с цел придобиване на социални умения и компетенции). Както и да имат възможността регулярно да организират срещи с хора и организации, които имат пряка роля за бъдещето на младежите (напр. работодатели, сдружения на работодатели, представители на законодателни органи и пр.).
- Работата на този вид ПМ трябва да е регулирана: „Няколко години преди напускането на услугата е необходимо да има разписан ясно и действащ координационен механизъм (подобно на КМ при случай на насилие над дете): за този младеж кои хора конкретно как могат да се ангажират с неговото плавно напускане на дома“. „В полза на допълнителна подкрепа за младежи, които напускат ЦНСТ би могъл да се предвиди в законов текст или в програма, проект и т. н. продължителен период (2-3 до 5 години), в който те да ползват предимство при кандидатстване за общинско жилище, облекчаване от местни данъци и такси, ако закупят собствено, някакъв вид законова подкрепа, така че да имат смелост и самочувствие да придобият самостоятелност“.

Изготвили доклада:

Радостина Антонова – супервизор за град София и София-област

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Недка Петрова – супервизор за град Пловдив и Пловдив-област

Катя Янулова – супервизор за град Стара Загора

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship

Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

